

Satversmes tiesa

Preses relīze

Lieta Nr. 2020-63-01

18.10.2021.

Satversmes tiesa izbeidz tiesvedību lietā par normām, kas ezeriem noteic publiskā ezera statusu

Satversmes tiesa 2021. gada 15. oktobrī pieņēmusi lēmumu par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2020-63-01 “Par Civillikuma I pielikuma (1102. pantam) „Publisko ezeru un upju saraksts” 1. nodaļas 34., 53. un 56. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 105. pantam”.

APSTRĪDĒTĀS NORMAS

- Civillikuma I pielikuma (1102. pantam) “Publisko ezeru un upju saraksts” 1. nodaļas 34. punkts noteica, ka Kamenkas ezers, kas atrodas Daugavpils rajona Salienas pagastā, 11 hektāru platībā ir publiskais ezers.
- Civillikuma I pielikuma (1102. pantam) “Publisko ezeru un upju saraksts” 1. nodaļas 53. punkts noteica, ka, Skirnas ezers (Latvijas daļa), kas atrodas Daugavpils rajona Demenes pagastā, 31,8 hektāru platībā ir publiskais ezers.
- Civillikuma I pielikuma (1102. pantam) “Publisko ezeru un upju saraksts” 1. nodaļas 56. punkts noteica, ka Šķirnates jeb Kimbarcišķu ezers (Latvijas daļa), kas atrodas Daugavpils rajona Demenes pagastā, 10 hektāru platībā ir publiskais ezers.¹

AUGSTĀKA JURIDISKA SPĒKA NORMAS

- Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. pants: “Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika.”
- Satversmes 105. pants: “Ikvienam ir tiesības uz īpašumu. Īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi

¹ Ar 2021. gada 16. septembra likumu „Grozījumi Civillikumā”, kas stājās spēkā 2021. gada 11. oktobrī, Civillikuma I pielikuma (1102. pantam) 1. nodaļa izteikta jaunā redakcijā un attiecīgi mainīta arī šīs nodaļas apakšpunktu numerācija. Proti, 19. punktā par publisko ezeru noteikts Kamenkas ezers (Latvijas daļa), 42. punktā – Skirnas ezers (Latvijas daļa), bet 45. punktā – Šķirnates ezers (Latvijas daļa).

saskaņā ar likumu. Īpašuma piespiedu atsavināšana sabiedrības vajadzībām pieļaujama tikai izņēmuma gadījumos uz atsevišķa likuma pamata pret taisnīgu atlīdzību.”

LIETAS FAKTI

Satversmes tiesā ar trīs pieteikumiem vērsās Latgales apgabaltiesa.

Pieteikumu iesniedzējas tiesvedībā ir civillietas, kurās prokuratūra valsts interesēs cēlusi prasību citstarp pret vairākām privātpersonām par īpašuma tiesību izbeigšanu uz zemi zem Kamenkas, Skirnas un Šķirnates ezeriem un attiecīgo zemesgrāmatas ierakstu grozīšanu.

Pieteikumu iesniedzēja vērsās Satversmes tiesā, jo uzskatīja, ka pēc ezera iekļaušanas Civillikuma I pielikuma (1102. pantam) „Publisko ezeru un upju saraksts” 1. nodaļā ietvertajā Publisko ezeru sarakstā (turpmāk – Publisko ezeru saraksts) īpašuma tiesības uz to pieder tikai valstij. Tomēr likumdevējs, pieņemot šīs normas, neesot īstenojis Satversmei atbilstošu nekustamā īpašuma piespiedu atsavināšanas procedūru. Pieteikumu iesniedzēja arī uzskatīja, ka esot nepamatoti aizskarta personu tiesiskā palāvība, jo īpašuma tiesības uz attiecīgajiem ezeriem jau bija nostiprinātas zemesgrāmatā.

TIESAS SECINĀJUMI UN LĒMUMS

Ņemot vērā lietā izteiktos apsvērumus par to, ka apstrīdētās normas neparedz nekustamā īpašuma piespiedu atsavināšanu sabiedrības vajadzībām un tādējādi nerada personām Satversmē ietverto pamattiesību aizskārumu, Satversmes tiesa visupirms izvērtēja, vai ir pamats izbeigt tiesvedību lietā. [13.]

Ievērojot Pieteikumu iesniedzējas izskatīšanā esošo lietu faktiskos apstākļus un pieteikumā sniegto juridisko pamatojumu, Satversmes tiesa secināja, ka izskatāmās lietas pamatjautājums ir par to, vai apstrīdētās normas ir uzskatāmas par tiesisku pamatu atsavināt zemi zem Kamenkas, Skirnas un Šķirnates ezeriem. Tādējādi Satversmes tiesa šīs lietas ietvaros izvērtēja, vai apstrīdētās normas paredz nekustamā īpašuma piespiedu atsavināšanu sabiedrības vajadzībām Satversmes 105. panta ceturtā teikuma izpratnē. Lai to noskaidrotu, Satversmes tiesa vērtēja apstrīdēto normu un citu ar to cieši saistīto tiesību normu mērķi un patieso jēgu. [14., 15.]

Satversmes tiesa secināja, ka Publisko ezeru sarakstā tiek iekļauti ezeri, kuriem ir liela valstiska nozīme un kuri nepieciešami visai sabiedrībai, ņemot vērā to izmantošanas nolūku un lietošanas veidu. Piemēram, ezeriem ir nozīme valsts aizsardzības nodrošināšanā, tiem ir būtiska nozīme bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā un

zivsaimniecībā, kā arī tie nepieciešami dzeramā ūdens ieguvei vai rekreācijai. Savukārt apstrīdētajās normās minētajiem ezeriem publisko ūdeņu statuss tika noteikts tāpēc, ka tie nepieciešami valsts robežas aizsardzībai, tas ir, šis ūdenstilpes šķērso vai gar tām iet valsts robeža. [17.]

Satversmes tiesa arī secināja un no lietas materiāliem izriet, ka, pieņemot 1998. gada 14. maija likumu „Grozījumi Civillikumā”, likumdevējs, apzinājās, ka zeme zem Publisko ezeru sarakstā iekļauta ezera var piederēt privātpersonām, kuru īpašuma tiesības ir nostiprinātas zemesgrāmatā, un likumdevēja nolūks nav bijis atsavināt šādu zemi. [17.]

Satversmes tiesa atzina, ka Civillikums attiecībā uz publiskajiem ūdeņiem paredz divas īpašuma formas: valsts īpašumu un privātpersonas īpašumu. Līdz ar to publiskais ezers var atrasties gan privātpersonas, gan valsts īpašumā. [18.]

Satversmes tiesa uzsvēra, ka likumdevējam ir jārespektē privātpersonu īpašuma tiesības, kas ir nostiprinātas zemesgrāmatā, jo šādas tiesības bauda tiesisko aizsardzību un uz tām attiecināms publiskās ticamības princips. [18.]

Kāda ezera iekļaušana sarakstā pati par sevi nav pamats mainīt jau iegūto īpašuma tiesību ierakstu zemesgrāmatā. Tomēr Satversmes tiesa arī norādīja, ka būtiski ir tiesiskie apstākļi, kādos iegūtas šīs īpašuma tiesības uz zemi zem publiskajiem ezeriem, proti, vai privātpersona šīs īpašuma tiesības ieguvusi pirms vai pēc kāda ezera iekļaušanas Publisko ezeru sarakstā. Ja vien atbilstoši publiskās ticamības principam īpašuma tiesības uz zemi zem ezera privātpersonai jau nav nostiprinātas zemesgrāmatā, tad pēc attiecīgā ezera iekļaušanas Publisko ezeru sarakstā tas kļūst par valsts īpašumu [18.]

Satversmes tiesa secināja, ka iekļaujot kādu ezeru Publisko ezeru sarakstā, tam tiek piešķirts publiskas lietas statuss. Tas norāda uz ezera nepieciešamību un nozīmi visai sabiedrībai. [19.]

Satversmes tiesa norādīja, ka valsts interešu nodrošināšanai ir izveidota saskanīga normatīvo tiesību aktu sistēma, kurā noteikta publisko ūdeņu kā resursa izmantošana, kā arī noteikta kārtība, kādā valsts var iegūt īpašuma tiesības uz zemi zem publiskajiem ūdeņiem. Zemes pārvaldības likumā ir noteikts, ka gadījumā, ja privātpersonas īpašumā ir zeme zem publiskajiem ūdeņiem un tā tiek pārdota, tad valstij ir pirmpirkuma tiesības uz atsavināmo zemi. Savukārt kārtība, kādā valsts šīs īpašuma tiesības iegūst, ir konkretizēta Ministru kabineta noteikumos. [20.]

Ņemot vērā, ka apstrīdētās normas neparedz nekustamā īpašuma piespiedu atsavināšanu sabiedrības vajadzībām un tādējādi neveido Satversmes 105. panta ceturtajā teikumā ietverto pamattiesību aizskārumu, Satversmes tiesa nolēma, ka

saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 6. punktu tiesvedība izskatāmajā lietā ir izbeidzama. [21.]

Satversmes tiesa nolēma:

izbeigt tiesvedību lietā Nr. 2020-63-01 „Par Civillikuma I pielikuma (1102. pantam) „Publisko ezeru un upju saraksts” 1. nodaļas 34., 53. un 56. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 105. pantam”.

Lēmums nav pārsūdzams.

Lēmuma teksts ir pieejams Satversmes tiesas mājaslapā:
https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2020/12/2020-63-01_Spriedums.pdf

Relīze sagatavota, lai informētu sabiedrību par Satversmes tiesas darbu. Detalizētāka informācija par Satversmes tiesas aktualitātēm, ierosinātajām un izskatītajām lietām pieejama Satversmes tiesas mājaslapā www.satv.tiesa.gov.lv. Aicinām sekot līdzi informācijai arī tiesas *Twitter* kontā [@Satv_tiesa](https://twitter.com/Satv_tiesa) un tiesas *Youtube* [kanālā](#).

Zanda Meinarte

Satversmes tiesas

Sabiedrisko attiecību speciāliste

Zanda.Meinarte@satv.tiesa.gov.lv

67830759, 26393803

Video par Satversmes tiesu [šeit](#).

